

ŠKOLA BEZ NENÁVISTI
ŠTANDARD KVALITY

ŠKOLA BEZ NENÁVISTI ŠTANDARD KVALITY

Cieľom programu Škola bez nenávisti je podporiť základné a stredné školy v prevencii nenávistných prejavov, šikanovania a v rozvíjaní hodnôt tolerancie a vzájomného rešpektu v komunikácii. Zapojené školy majú možnosť získať certifikát, ktorým preukazujú splnenie štandardu kvality v ôsmich oblastiach dôležitých pre vytváranie kultúry tolerancie na školách, prevenciu šikanovania a nenávistných prejavov v komunikácii:

Oblasť 1.: Vzdelávanie k ľudským právam a prevencii ich porušovania

Oblasť 2.: Stratégie prevencie a riešenia šikanovania na škole

Oblasť 3.: Stratégie prevencie a riešenia prejavov netolerancie na škole

Oblasť 4.: Participatívne prístupy na škole

Oblasť 5.: Práca s identitou tried a školy

Oblasť 6.: Priestor pre podporu a bezpečie v komunikovaní ťažkostí

Oblasť 7.: Podpora a rozvoj zamestnancov školy

Oblasť 8.: Plánovanie vzdelávania k ľudským právam a prevencie ich porušovania

Štandard kvality je zadefinovaný formou jednoduchých cieľov v uvedených oblastiach, ktoré vychádzajú z nasledovných základných princípov: participatívnosť, rovesnícky prístup, zrušenie tabu, nestigmatizovanie, budovanie spoločnej identity, systematické plánovanie a monitoring.

K štandardu kvality boli v rámci programu Škola bez nenávisti vypracované:

Hodnotiace nástroje: dotazníky pre žiakov, rodičov a zamestnancov školy, ktoré slúžia na zmapovanie a vyhodnotenie situácie škôl v spomenutých oblastiach.

Kritériá pre udelenie certifikátu Škola bez nenávisti: súbor kritérií s rozlíšením troch úrovní, ktorých dosiahnutie je posúdené na základe vyhodnotenia dotazníkov a aktivít školy v programe Škola bez nenávisti. Štandard kvality Škola bez nenávisti bol však vypracovaný nielen pre školy zapojené do programu, ale pre všetky základné a stredné školy či mládežnícke organizácie pre účely interného auditu či vypracovania vlastných stratégií rozvoja.

OBLASŤ 1: Vzdelávanie k ľudským právam a prevencii ich porušovania

Participatívnosť. Na realizovaní vzdelávacích a iných preventívnych aktivít sa istou mierou podieľajú zástupcovia všetkých článkov školského procesu: žiaci, rodičia, učitelia, manažment školy, odborní pracovníci ako školský psychológ, poradňa Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP), ako aj zástupcovia neziskového sektora, pokiaľ je ich odbornosť v daných problematikách pre tím obohacujúca.

Dobrá tímová spolupráca. Každý v tíme vie, čo robí jeho tímový kolega či kolegyňa, efektívne fungujú dohodnuté komunikačné kanály.

Formy vzdelávania a prevencie. Využívané sú rôznorodé vzdelávacie aktivity: diskusie, workshopy, prednášky, semináre, konferencie či kultúrne podujatia. Pri ich výbere sú uprednostňované také formy, ktoré priamo aktivizujú žiakov, ako je napríklad projektové vzdelávanie, rovesnícke učenie, workshopy a pod.

Vzdelávanie k ľudským právam. Vzdelávacie aktivity vedú žiakov a žiačky od získania nových informácií, rozvoja kompetencií, cez zmenu postojov až ku zmene konania (preto vzdelávanie k ľudským právam, nie o ľudských právach). Kladú dostatočný priestor pre všetky tri úrovne holistického prístupu: 1. emancipácia jednotlivcov k obhajobe svojich práv; 2. rešpekt k právam druhých; 3. solidarita s tými, ktorým sú ľudské práva upierané.

Rovesnícky prístup. Škola má zavedený jednoduchý systém práce so žiackymi dobrovoľníkmi a využíva rovesnícky prístup pre vzdelávanie, poradenstvo a prevenciu.

Záznamy z priebehu programu. Priebeh aktivít je zaznamenávaný, tieto záznamy (fotografie či krátke videá a komentáre) sú zdieľané v uzavretých skupinách tried/školy alebo sú komunikované verejnosti ako príklady dobrej praxe (predovšetkým rodičom). Zaznamenané materiály a výstupy môžu slúžiť na ďalšiu prácu s danou témou, reflexiu získaných informácií a zážitkov, a sú súčasťou vytvárania identity jednotlivých tried a celej školy – Školy bez nenávisťi.

OBLASŤ 2.: Stratégie prevencie a riešenia šikanovania na škole

Zrušenie tabu. Téma šikanovania nie je na škole tabu. Hovorí sa o ňom transparentne, rovnako aj o prístupoch k jeho predchádzaniu a včasnému riešeniu.

Škola má **verejne dostupný dokument** (školský poriadok alebo iný vnútorný predpis školy), v ktorom jasne rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov.

Nastavenie hraníc. Šikanovanie nie je na škole akceptovateľné. Škola má vypracované interné metodické usmernenie k prevencii a opatrenia pri šikanovaní.

Nahlasovacia povinnosť. Neakceptuje sa ani ignorovanie, prehládanie a zamlčovanie šikanovania.

Skupinový fenomén. Na šikanovanie je nahliadané viac ako na skupinový fenomén, než ako na fenomén týkajúci sa jednotlivcov a ich individuálnych charakteristik.

Nepatologizovať. Šikanovanie sa v istej miere vyskytovať bude, medzi deťmi je to do určitej miery prirodzený jav. Na škole je ale neakceptovateľný, a preto ho treba vždy a včas riešiť. Jeho výskyt dospelí prijmu ako možnosť naučiť sa s deťmi lekcii o vzťahoch – o dočasne vychýlenej a znovuobjavenej zdravej skupinovej dynamike a o stratégiách, ktoré deti využívajú na obnovenie svojich vzťahov. Je zodpovednosťou dospelých (učiteľov, odborníkov a rodičov), aby tento proces zručne koordinovali.

Bez viny a hanby. O prejavoch šikanovania hovoríme s ohľadom na riziko stigmatizovania, nálepiek obetí, vinníkov a svedkov. Aktérov neoznačujeme nadmieru stigmatizujúcimi rolami ani im nepripisujeme patologické motívy a charakteristiky.

Pravidelný monitoring. Škola alebo centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie CPPPaP realizuje pravidelné skriningy výskytu šikanovania a agresívnych prejavov a monitoring školskej klímy a skupinovej dynamiky.

Žiacka participácia. Žiacka školská rada (ŽŠR) spolupracuje na riešení šikanovania a netolerancie a zapája sa do ich prevencie na škole, a to v súlade so smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach (ďalej len Smernica) čl. 3 ods. 5 pís. l., ktorá zdôrazňuje význam zapájať žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa.

Participácia celého systému. Do vzdelávania, osvety o šikanovaní a jej prevencie sú zapojení všetci žiaci, učitelia, rodičia aj organizácie či inštitúcie, s ktorými škola spolupracuje (CPPPaP, Policajný zbor (PZ), neziskový sektor, zriaďovateľ). Zapájaním uvedených aktérov škola zároveň naplňa znenie Smernice čl. 3 ods. 5 pís. k).

Celoorganizačný prístup. Uprednostňované sú stratégie a metódy zamerané na celú školu, ročníky či triedy a ich kultúru, a v menšej miere na jednotlivca ako označeného nositeľa problému.

Vytvorenie priestoru a **facilitovanie žiackych snáh o riešenie šikanovania** už v začiatkoch. Dospelí vedú žiakov k snahe o zblíženie, podpore slabších, k oslabeniu moci agresorov vytváraním početnejších rovesníckych väzieb.

Aktivizovanie svedkov šikanovania. V prevencii sa stratégie zameriavajú viac na aktivizovanie svedkov k pomoci a podpore, keď vidia, že niekto je v núdzi, než na okrajové póly sociálnej dynamiky (agresorov a obete).

Príklady dobrej praxe a rozvoj zručností. Stratégie prevencie šikanovania zahŕňajú prácu s príkladmi dobrej praxe, rozvíjanie vedomostí, zručností, stratégií a postojov, ale aj zvyšovanie úrovne sebareflexie a sebauvedomovania účastníkov vo všetkých týchto oblastiach.

Komplexný prístup v offline aj online priestore. Pri prevencii a riešení šikanovania sa škola zameriava a rieši aj jeho elektronickú formu – kyberšikanovanie, a to aj v školskom poriadku/vo vnútornom predpise školy.

OBLASŤ 3.: Stratégie prevencie a riešenia prejavov netolerancie na škole

Zrušenie tabu. Problematika netolerancie na škole nie je tabu. Na škole sa hovorí transparentne o prejavoch netolerancie: o predsudkoch, stereotypoch, radikalizácii, extrémizme, diskriminovaní a nenávisťných prejavoch, rovnako, ako aj o prístupoch k ich predchádzaniu a včasnému riešeniu.

Škola má verejne **dostupný dokument** (školský poriadok alebo iný vnútorný predpis školy), v ktorom jasne stanovuje, čo sú prejavy netolerancie.

Nastavenie hraníc. Prejavy netolerancie nie sú na škole akceptovateľné. Škola má vypracované interné metodické usmernenie k ich prevencii a stanovené opatrenia pri prejavoch netolerancie.

Nahlasovacia povinnosť. Neakceptuje sa ani ignorovanie, prehládanie a zamlčovanie prejavov netolerancie.

Nepatologizovať. Agresívne prejavy a netolerancia sa v istej miere vyskytovať budú, súvisia s frustráciami detí a ich výchovou od raného detstva. Ich prejavy sú však často porušovaním ľudských práv, preto sú na škole neakceptovateľné, a je nutné ich vždy včas riešiť.

Bez viny a hanby. O prejavoch netolerancie hovoríme s ohľadom na riziko stigmatizovania a nálepiek. Aktérov neoznačujeme nadmieru stigmatizujúcimi pojmami ako “extrémista” a pod., nepripisujeme im patologické motívy ani charakteristiky.

Pravidelný monitoring. Škola zabezpečuje pravidelný monitoring výskytu prejavov šikanovania a netolerancie.

Žiacka participácia. ŽŠR spolupracuje na riešení prejavov netolerancie a zapája sa do ich prevencie na škole.

Participácia celého systému. Do vzdelávania, osvetu o (ne)tolerancii a jej prevencie sú zapojení žiaci, učitelia, rodičia aj organizácie či inštitúcie, s ktorými škola spolupracuje (CPPPaP, PZ, mimovládne organizácie, zriaďovateľ, školská rada, odbor sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately). Zapájaním uvedených aktérov škola zároveň naplňa znenie Smernice čl. 3 ods. 5 pís. k).

Celoorganizačný prístup. Uprednostňované sú stratégie a metódy zamerané na celú školu, ročníky či triedy a ich kultúru, a v menšej miere na jednotlivca ako označeného nositeľa problému.

Aktivizovanie svedkov prejavov netolerancie. Prihliadajúci netolerantnému správaniu sa môžu zachovať viacerými spôsobmi od “nereagovania” po uplatnenie rôznych stratégií. Ulohou dospelých je informovať žiakov o možných stratégiách a ich prospešnosti a zároveň motivovať a inšpirovať k tomu, aby deti prevzali aktívnu rolu v (spolu)vytváraní kultúry tolerancie.

Príklady dobrej praxe a rozvoj zručností. Stratégie prevencie šikanovania zahŕňajú prácu s príkladmi dobrej praxe, rozvíjanie vedomostí, zručností, stratégií a postojov, ale aj zvyšovanie úrovne sebareflexie a sebauvedomovania účastníkov vo všetkých týchto oblastiach.

Komplexný prístup. Offline aj Online. Pri prevencii a riešení netolerancie sa škola zameriava aj na ich elektronickú formu – na nenávistné prejavy, proces radikalizácie a prejavy extrémizmu šírené online.

OBLASŤ 4.: Participatívne prístupy na škole

Na škole je zavedená **Žiacka školská rada**. ŽŠR môže mať na stredných školách formu školského/študentského parlamentu.

Žiacka školská rada **zapája žiakov** do aktivít v oblasti dodržiavania ľudských práv, vytvára a komunikuje vlastné stratégie na prevenciu ich porušovania.

Dospelí podporujú žiacke iniciatívy a sú ich zručnými facilitátormi.

Spolupráca všetkých aktérov. Na realizovaní vzdelávacích a iných preventívnych aktivít sa svojou mierou podieľajú žiaci, rodičia, pedagogickí zamestnanci, koordinátor prevencie, manažment školy, odborní zamestnanci, rada školy, poradňa CPPPaP, ako aj zástupcovia mimovládneho sektora, pokiaľ je ich odbornosť pre tím obohacujúca.

OBLASŤ 5.: Práca s identitou tried a školy

Cielené vytváranie **dobrého mena školy** ako „Školy bez nenávisťi“ (alebo tolerantnej školy, bezpečnej školy a pod.) cez záznamy a výstupy z preventívnych aktivít.

Prihlásenie sa **k účasti na programe Škola bez nenávisťi** alebo podobných programoch či projektoch, viditeľné informácie na webe školy a v iných médiách.

Plagáty, logá, fotografie, kronika programu a iné **prvky kultúry bez nenávisťi** sú v priestoroch tried, na spoločných nástenkách a chodbách školy.

Okrem využívania národných a medzinárodných symbolov projektov (napr. logo No Hate Speech movement, logo Škola bez nenávisťi) vytvára škola v spolupráci so žiakmi **vlastné dizajny**, tričká s logom, perá, privesky špecifické pre školu.

Participatívny prístup pri vytváraní a rozširovaní prvkov kultúry školy bez nenávisťi. Zapojení sú vo veľkej miere žiaci, ich rodičia, známi, oceňuje sa preberanie iniciatívy zo strany žiakov.

OBLASŤ 6.: Priestor pre podporu a bezpečie v komunikovaní ťažkosti

Škola má vlastného **školského psychológa** (na rôzne typy úväzku).

Škola má **koordinátora prevencie**.

Na škole je **zavedená Žiacka školská rada**, ktorá má možnosť vyjadriť sa k vnímanej pomoci žiakom v súvislosti so šikanovaním a navrhovať zlepšenia diskrétného systému nahlasovania a riešenia prejavov netolerancie a šikanovania.

Na škole existuje **diskrétny systém nahlasovania incidentov** ubližovania, prejavov netolerancie a šikanovania.

Škola uplatňuje **rovesnícke poradenstvo a mentoring** pre nových žiakov alebo tých, ktorí potrebujú podporiť či priamo vyhľadajú pomoc.

Pre žiakov je v súvislosti so šikanovaním a netoleranciou zabezpečené **odborné poradenstvo**.

Na škole sú všetkým ľahko **dostupné kontakty** na linky pomoci a organizácie relevantné v prípadoch šikanovania a netolerancie (napr. na nástenke, webovej stránke školy).

OBLASŤ 7.: Podpora a rozvoj zamestnancov školy

Vedenie školy **vytvára príležitosti** na to, aby pedagogickí pracovníci zvyšovali svoje kompetencie potrebné na štandardný výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti v problematike ľudských práv.

Vedenie školy **poskytuje vzdelávanie** zamestnancom v oblastiach, ako sú legislatíva podporujúca dodržiavanie ľudských práv, diskriminácia a Antidiskriminačný zákon, metódy vzdelávania k ľudským právam, postupy riešenia šikanovania a spolupráca s orgánmi činnými v trestnom konaní, prejavy extrémizmu a radikalizmu a trestnoprávna úprava týchto prejavov, a.í.

Vedenie umožňuje vzdelávať sa, uplatňovať kolaboratívny prístup a tým **nadväzovať nové partnerstvá a spoluprácu**, budovať si odborné siete a využívať ich na pôde školy.

Vypýtanie si pomoci, mentoringu a konzultácií medzi odborníkmi a kolegami sa považuje za súčasť odborného rastu a nie odborné zlyhanie.

Vedenie školy podporuje **dobry a otvorený tok informácií** a komunikácie na úkor individualistického a uzavretého prístupu.

OBLASŤ 8: Plánovanie vzdelávania k ľudským právam a prevencie ich porušovania

Tím a koordinátor. Tím školy pod vedením koordinátora prevencie zostaví Akčný plán prevencie, výchovy a vzdelávania k ľudským právam (ďalej len Akčný plán). Školy zapojené v programe Školy bez nenávisti môžu na tento účel využiť "Akčný plán programu Škola bez nenávisti".

Dostatok kapacít. Plánovanie zahŕňa rezervy pre každú fázu preventívnych a vzdelávacích programov. Počíta sa s časovými a personálnymi kapacitami pre interný audit, SWOT analýzu, stretnutia participatívnych tímov pre zostavenie akčného plánu, šírenie informácií o priebehu a o programe, dotazník po realizácii akčného plánu, záverečnú správu z programu, vyplnenie záverečného formulára (s povinnou dokumentáciou).

Zodpovedné plánovanie. Tím, ktorý zostavuje akčný plán, si uvedomuje dôležitosť strategického plánovania a užitočných postupov pri formulovaní zmysluplných cieľov. Tím vie zhodnotiť svoje kompetencie a zručnosti jednotlivých členov a je otvorený prijať či iniciatívne vyhľadať konzultáciu v prípade potreby.

Participatívnosť a synergia. V tíme, ktorý zostavuje akčný plán, sa v optimálnom prípade zídu zástupcovia všetkých aktérov života školy (žiaci, rodičia, učitelia, manažment školy, odborní pracovníci ako školský psychológ, poradňa CPPPaP, zriaďovateľ). Od začiatku sa počíta so synergiou (súčinnosťou) multidisciplinárnych tímov realizujúcich akčný plán a zohľadňuje sa to už pri jeho zostavovaní.

Všeobecné a špecifické témy. Pri plánovaní obsahu vzdelávania zohľadníť to, že žiaci potrebujú získať všeobecné povedomie o ľudských právach aj povedomie o špecifickejších problematikách (prevencia nenávistných prejavov online, kde sú hranice medzi zábavou a šikanovaním, agresia, diskriminácia a etika v počítačových hrách, predsudky, kritické myslenie, informačné bubliny na sociálnych sieťach a pod.). Pri zostavovaní akčného plánu sa rovnako prihliada na aktuálne potreby vzdelávania podľa ISCED.

Dlhodobejší horizont. Akčný plán je detailne vypracovaný na jeden školský rok, zohľadňuje však dlhodobejší horizont, možnosti nadviazania a pokračovania v nasledujúcich rokoch.

Analýza potrieb a interný audit. Akčný plán vychádza aj z analýzy aktuálneho stavu na škole (interný audit), potrieb školy, tried, žiakov a pedagógov. Akčný plán je realizovateľný, počíta s rezervnými kapacitami a zúčastnení zosťavovatelia veria v jeho zmysluplnosť a opodstatnenosť.

Flexibilita. Realizácia akčného plánu je viac ukotvená v realite, akoby sa mala nekompromisne držať plánu. Reaguje na meniace sa potreby školy/tried, je pružná a flexibilná. Koordinátor prevencie v priebehu programu monitoruje priebeh a navrhuje akčný plán v priebehu školského roka v prípade potreby aktualizovať.

Komunikačná stratégia. V plánovacej fáze vedenie školy v spolupráci s koordinátorom prevencie a inými podľa potreby dohodne plán vnútro-tímovej komunikácie, ako aj plán komunikácie na verejnosť a prezentovania informácií o priebehu programu na škole (stránka projektu na sociálnych médiách, špecializovaná online nástenka Škola bez nenávisti na Paddle a pod.).

Program Škola bez nenávisti vznikol na základe poverenia Odboru mládeže Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Na vytvorení programu Škola bez nenávisti, hodnotiacich nástrojov a podporných dokumentov programu spolupracovali:

Autorský tím programu Škola bez nenávisti:

Mgr. Andrea Cox; Digitálna inteligencia; projektová manažérka, lektorka a odborná konzultantka

PaedDr. Jarmila Tomková, PhD.; Digitálna inteligencia; psychologička, lektorka, konzultantka

Ing. Ján Smatana; Centrum pre podporu neformálneho vzdelávania; lektor, projektový manažér

Recenzentky programu:

Mgr. Lenka Mihalicová; Iuventa - Slovenský inštitút mládeže; metodička vzdelávania; Odbor podpory práce s mládežou

Mgr. Katarína Deáková; Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky; Sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania

Odborná garantka programu, koordinátorka pilotného ročníka programu:

Mgr. Michaela Ujházyová, PhD.; Iuventa - Slovenský inštitút mládeže; Odbor podpory práce s mládežou

Grafický dizajn:

René Lazový

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je príspevková organizácia priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Pripravuje a riadi množstvo zaujímavých programov a projektov pre mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a ľudí zodpovedných za mládežnícke politiky. Snaží sa o to, aby mladí ľudia poznali svoje možnosti, boli aktívni a pracovali na sebe tak, aby boli raz úspešní a uplatnili sa na trhu práce. IUVENTA vychováva mládež k ľudským právam, podporuje rozvoj dobrovoľníctva, vzdelávacie programy a tiež mladé talenty.

Kontakt:

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže

Karloveská 64 842 58 Bratislava 4

tel.: +421 2 592 96 108 e-mail: iuventa@iuventa.sk www.iuventa.sk

www.facebook.com/iuventa